

Подальшими перспективами досліджень є аналіз структури адаптації правоохоронця на загальнопсихологічних засадах детермінізму у руслі особистісного підходу, з урахуванням специфіки правоохоронної діяльності. Адже сам процес адаптації здійснює безпосередній вплив на значущі якості працівника ОВС, сприяючи розвитку особистісних властивостей, завдяки чому він легше та швидше інтеріоризується у правоохоронну діяльність.

Список використаних джерел

1. Березин Ф.Б. Психологическая и психофизическая адаптация / Ф.Б.Березин – Л.: Наука, 1988 – 242 с.
2. Мирошников М.П. Одна из концепций психического стресса по данным зарубежных исследований. // Проблемы психологии спорта. М., 1971. Вып. 1. С. 137-165
3. Мясичев В.Н. Личность и неврозы / В.Н.Мясичев – Л.: Изд-во ЛГУ, 1960. – 420 с.
4. Налчаджян А.А. Социально-психологическая адаптация личности / А.А.Налчаджян — Ереван: Изд-во АН АрмССР, 1988. — 262 с.
5. Нуллер Ю.Л. Депрессия и деперсонализация / Ю.Л.Нуллер – Л.: Медицина, 1981. - 207 с.
6. Павлов И.П. Полное собрание сочинений / И.П.Павлов – М.-Л., 1951. Т.3, кн. 1.
7. Парсонс Т. О структуре социального действия Т.Парсонс — М.: Академический Проект, 2000. — 880 с.
8. Платонов К.К. Структура и развитие личности / К.К.Платонов. – М.: Наука, 1986.- 254 с.
9. Селье Г. Концепция стресса, как мы ее представляем в 1976 году // Новое о гормонах и механизмах их действия: (Пер. с англ.). – М.: Наука, 1977. С. 27-51.
10. Словник-довідник термінів з конфліктології / [За ред. проф. М.І. Пірен, проф. Г.В.Ложкіна]. – Чернівці-Київ: Чернів. держ. ун-т ім. Ю.Федьковича, 1995. – 318 с.
11. Шибутани Т. Социальная психология / Т.Шибутани (Пер. с англ. В.Б. Ольшанского). – Ростов-на-Дону: изд-во «Феникс», 1998. - 544 с.
12. Mace C.A. Homeostasis, needs and values // Brit. J. Psychol. 1953. Vol. 44. P. 200-210.

Отримано 01.11.2013 р.

УДК 159.923

Андросович К. А.[°]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, факультет психології, аспірант

УМОВИ ТА ФОРМИ ПРОЦЕСУ УСПІШНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ

У статті представлений теоретичний аналіз поняття адаптація в психології. Розглядаються деякі соціально-психологічні труднощі, що виникають у студентів перших курсів, а також перспективи їх рішення в процесі адаптації до нових умов навчання.

Ключові слова: студент, адаптація, процес, навчання

В статье представлен теоретический анализ понятия адаптация в психологии. Рассматриваются некоторые социально-психологические трудности, возникающие у студентов первых курсов, а также перспективы их решения в процессе адаптации к новым условиям обучения.

Ключевые слова: студент, адаптация, процесс, обучение

The article presents a theoretical analysis of the concept of adaptation in psychology. We consider some social and psychological difficulties in first year students, and the prospects for their decisions in the process of adaptation to new learning environments.

Keywords: *student, adaptation, process, studies*

Актуальність. Навчання у вищому закладі освіти для сучасної молоді людини є одним з найважливіших періодів її життєдіяльності, особистісного зростання та становлення як майбутнього фахівця. Пошук шляхів успішної адаптації до змінених соціальних умов та нової діяльності є нагальною проблемою для кожного, хто прийшов навчатися до ВНЗ. Нині, згідно з Болонською конвенцією, здійснюється перехід на новітні моделі навчання, істотно змінюються навчальні плани, форми організації занять, критерії оцінювання знань, впроваджуються нові педагогічні технології та стандарти освіти. Основний вид діяльності студента – професійне навчання, стає більш складним за формами та змістом, а тому підвищує вимоги до особистості. В контексті розгортання цієї тенденції для останньої психологічно важливо піти шляхом адекватної самооцінки, саморозвитку та когнітивної самореалізації. Спроможність адаптуватися, долати труднощі, віднайти своє місце у життєвому просторі є вирішальним чинником вдалого розвитку молоді людини, а в майбутньому – фахівця з вищою освітою. У ВНЗ, процес навчання першокурсників налагоджується непросто, характеризується великою динамічністю психічних процесів і станів, які зумовлені зміною соціального довкілля. Зокрема, вступ до навчального закладу у значній частині молоді супроводжується дезадаптацією, що спричинена новизною студентського статусу, відсутністю референтної групи, підвищеними вимогами з боку професорсько-викладацького складу, напруженістю та жорстким режимом навчання, збільшенням обсягу самостійної роботи і самовідповідальності загалом. Усе це вимагає від першокурсника значної мобілізації своїх можливостей для успішного входження в нове оточення та якісно інший ритм життєдіяльності.

Вивчення проблем адаптації молоді до нових умов життєдіяльності та взаємин у соціальній групі присвячені праці як вітчизняних учених (О. Гончаров, А. Ерднієв, В. Кікоть, М. Лісіна, В. Петровський, О. Симоненко, Т. Середа, А. Фурман), так і зарубіжних (Е. Еріксон, Д. Клаузен, З. Фройд та ін.). Завдання адаптації молоді до навчання у вищих навчальних закладах розкрито у працях (О. Борисенко, А. Захарова, В. Кан-Калік, М. Левченко, О. Мороз, В. Штифурак та ін.). Увага дослідників в основному зосереджується на вивченні різноманітних факторів, у тому числі й особистісних властивостей, які спричиняють процес дезадаптації першокурсників.

У соціальній психології соціальну адаптацію розглядають як пристосування людини до соціального середовища, взаємодію з ним (Д. Андрєєва, М. Мід, Т. Парсонс, Ж. Піаже та ін.); психологічні механізми адаптації аналізуються в роботах Б. Алмазова, С. Іваненкова, А. Петровського, А. Реана й інших; адаптацію до вищого навчального закладу вивчають Б. Ананьєв, Д. Андрєєва, Т. Голубєва тощо.

Не дивлячись на велику кількість досліджень з означеного питання, на сьогоднішній день відчувається дефіцит наукових розробок у напрямку саме соціально-психологічного забезпечення успішної адаптації студентів-першокурсників, що увиразнило наш науковий інтерес.

Під соціально-психологічною адаптацією більшість учених розуміють пристосування індивіда до нових умов соціального довкілля та його результат. Уміння адаптуватися за різних обставин характеризує процес становлення і розвитку особистості, її професійного зростання. У випадку ж її дезадаптації порушується не лише особистісно-професійний розвиток, а й знижуються психофізіологічні можливості організму, уможливаються розлади здоров'я [2, с.33].

Саме на початковому етапі навчання молоді у ВНЗ адаптаційні процеси набувають особливо вагоме значення, за умови зміни середовища життєдіяльності. Вони вимагають від молодої людини активації механізмів адаптації і часто призводять до стану психологічного перенапруження. Так, доведено, що формування нового стереотипу поведінки упродовж першого року навчання призводить до дезадаптаційного синдрому в 35-40% першокурсників. Будь-які істотні зміни в навчальному процесі, особливо несподівані, можуть ускладнити і без того непрості механізми пристосування. Тут істотний вплив на перебіг процесів соціально-психологічної адаптації студентів мають такі чинники, як ставлення до обраної спеціальності, професійне спрямування, особистісне самовизначення, система ціннісних орієнтацій, індивідуально-типологічні особливості, ґрунтовність привласнених кожним соціальних норм тощо [9, с. 89].

Метою роботи стало теоретичний аналіз та систематизація наукових даних щодо поняття адаптації особистості у сучасній психологічній науці, а також виявлення труднощів у процесі адаптації та самосприйняття студентів-першокурсників.

Оскільки поняття "адаптація" має не лише загальнонауковий, а й системно-дисциплінарний характер (реалізує всі основні ознаки категорії науки), то психологія, виходячи з даних інших наук про природу адаптаційних процесів, має розробляти свій специфічний аспект. У цьому зв'язку цілком виправданою є точка зору, згідно з якою «діяльність суб'єкта, функціонування його як особистості можуть бути описані у вигляді системи адаптивних процесів, кожний з яких розгортається в межах певної психологічної адаптації» (Г. Балл). Психологічна адаптація розуміється як один із провідних чинників і як необхідна умова соціалізації. Саме так її розглядав Л. Виготський, аналізуючи процес входження дитини у нові соціальні ситуації та процес формування у неї певного ставлення до суспільного оточення. Тобто, зароджуючись у безпосередніх соціальних контактах дитини з дорослими, вищі психічні функції згодом "вростають" у її свідомість. За цих умов розгортаються процеси інтеріоризації соціальних норм і вимог соціально значущої поведінки у внутрішній план її індивідуальної активності. А це, в свою чергу, приводить до формування все нових і нових властивостей особистості, які виступають психологічними засобами побудови більш досконалих стратегій діяльності, дитини, досягнення нею вищих рівнів соціалізації [6, с. 83].

Варто підкреслити неправомірність абсолютного протиставлення репродуктивних і продуктивних, адаптивних і творчих процесів у розвитку мислення і особистості в цілому (О. Балл, А. Налчаджан, Н. Сарджвеладже та ін.). Очевидно, потрібно якомога глибше розкривати конкретну діалектику адаптивності і творчості. Це, безумовно, дасть змогу забезпечувати більшу керованість процесами формування особистості, перебігом навчально-виховного

процесу тощо. Такий підхід передбачає широке тлумачення поняття адаптації як однієї з найсуттєвіших передумов творчих процесів особистості у будь-якій сфері життєдіяльності. У теорії психологічної адаптації, як правило, виділяються такі етапи: розгортання адаптаційних процесів людини, усталена адаптація, переадаптація, дезадаптація, реадаптація (В. Лебедєв). Звичайно, вичерпно скористатися даними про ці етапи в системі освіти немає змоги. Проте саме ідея етапності адаптації варта найпильнішої уваги. Зокрема, перший висновок, який було зроблено в результаті аналізу проблеми, полягає у тому, що успішність адаптації залежить від того, яка спеціальна робота здійснюється педагогічним колективом та психологічною службою у першому семестрі навчання. Це, дає змогу визначити два етапи психічної адаптації учнів: пропедевтичний і поточний (основний), на кожному з яких необхідно забезпечити організаційні і психолого-педагогічні умови ефективного розгортання різнорідних адаптаційних процесів. В цілому під процесом адаптації будемо розуміти складну систему перетворень, що відбуваються з людиною відповідно до зміни в умовах її життя, внаслідок яких виникають певні якості: а) адаптованість як безпосередній результат цих перетворень, тобто стан узгодження наявних якостей і вимог середовища, або б) адаптивність як інтегрована особистісна якість, що забезпечує здатність людини до подальших перетворень. Результат процесу адаптації – адаптованість людини до певної системи [3, с. 175].

Загалом поняття “адаптація” перекладається з лат. *adapto* – пристосовую; пізньолат. *adaptatio* – пристосування. Саме в такому контексті воно використовується у більшості наук. Виникнення зазначеного поняття належить до другої половини XVIII ст., де під ним розглядалось пристосування організму до умов зовнішнього світу, що змінюються. Німецький фізіолог Г. Ауберта одним із перших увів поняття адаптації в науковий обіг і використовував його для характеристики явищ пристосування чутливості органів зору і слуху, що виявляється в підвищенні або пониженні чутливості органів у відповідь на дію адекватного подразника [7, с.13-21].

Певні корективи щодо розуміння сутності адаптації були внесені Р. Стагнером у межах психофізіологічного підходу, що дало змогу дослідити проблеми зміни чутливості аналізаторів у різних умовах адаптаційного функціонування. Відповідно до чого адаптація безпосередньо ним трактується як процес заміни старого і встановлення нового динамічного стереотипу стійкої системи тимчасових нервових зв'язків (умовних рефлексів), що забезпечує певну інтенсивність і послідовність реакцій організму і психіки на зовнішні й внутрішні дії, здійснюється у формі цілісної діяльності великих півкуль головного мозку [12, с. 747-817].

Дещо іншої позиції дотримується Ж.Спенса, який під адаптацією розуміє процес “формування нових установок, навичок, звичок, як своєрідний вихід зі стресу, що виникає як реакція на новизну, незвичність, невизначеність умов [13, с. 160-175]. Аналізуючи сутність терміна “адаптація” вчений виходить з поняття про стрес, розуміючи під ним сукупність загальних рис у реакціях живих організмів на всі стимули, які мають тенденцію порушувати гомеостаз психічних, фізіологічних, біохімічних та інших процесів.

Значний внесок у вивчення проблеми адаптації, зумовлений появою і розвитком біології, зробив французький натураліст Же.Бюффон, який ще в XVII

ст. стверджував, що основний механізм пристосування визначається прямим впливом умов середовища на організми, що змінюються відповідним чином [4, с. 48]. Надалі ця ідея була піддана ретельному спеціальному вивченню Ж. Ламарком, Же. Сент-Іллером, Р. Спенсером, Ч. Дарвіном та ін.

На особливу увагу в межах психологічної науки заслуговують дослідження К. Рудестан, який детально описав сутність та зміст психологічної адаптації. На його думку, вона “здійснюється шляхом пристосування людини до наявних у суспільстві вимог у процесі узгодження індивідуальних цінностей і переконань та суспільних норм” [8, с. 73].

У межах аналізу західноєвропейських підходів до з'ясування сутності адаптації увагу доцільно звернути на розробки Р. Коста та Ж. Кея, які довели, що “соціальна адаптація забезпечує регуляцію взаємин із зовнішнім світом; механізмом адаптації, регуляції та саморегуляції є індивідуальний досвід, який полягає в накопичених індивідом знаннях, уміннях і навичках, можливостях інтерпретувати події минулого та сучасного і самого себе в контексті цих подій, взаємодії з навколишнім світом” [10, с. 118].

У процесі визначення сутності адаптації в даному контексті особливу увагу доцільно приділити дослідженням французького вченого Ж. Кортіна, який вперше використав термін “успішна адаптація”. На його думку, “успішність адаптації залежить не стільки від особливостей та об'єктивних властивостей ситуації, скільки від особливостей та наявності індивідуальних ресурсів, адекватності й ефективності стратегій їх застосування. Здатність до адаптації є водночас інстинктом власного життя та набутими навичками [11, с. 119].

Процес адаптації є одним з найбільш досліджуваних наукових об'єктів і використовується в різних науках – біологічних, філософських психологічних. У зв'язку з цим у сучасній літературі використовується багато суперечливих визначень цього поняття. Багатьма авторами адаптація визначається як пристосування. Проте таке тлумачення поняття є дуже вузьким, оскільки не враховує специфіки адаптації людини. Адже людина не лише пристосовується до середовища, але й активно перетворює його. Як відомо, між людиною і середовищем існують мінливі, взаємодоповнюючі відносини. Можуть спостерігатися їх варіанти [3, с. 176]:

а) зміна людини при незмінюваному середовищі (відрив від життєвих обставин);

б) різноспрямовані зміни людини і середовища (поглиблення суперечностей);

в) незмінюваність людини при життєвих обставинах, що змінюються (консерватизм);

г) односпрямовані зміни людини і середовища (синхронізація розвитку та умов);

д) незмінюваність людини і середовища (стагнація). Проте варто зауважити, що поза увагою дослідників залишається ще багато нерозв'язаних проблем. Найбільш актуальною на сьогодні є проблема системного розгляду процесів адаптації, її результатів.

Процес адаптації йде водночас на декількох ієрархічних рівнях, кожний з яких може мати власну тенденцію та темпи. В зв'язку з чим це явище розрізняється на різних ступенях від біологічного до соціального. Соціальний

ступінь виник у людському суспільстві і має складнішу структуру у порівнянні з попередніми йому біологічними формами. Це специфічне суспільне явище, в основі якого лежить взаємодія між суспільним об'єктом і соціальним об'єктом – умовами його суспільного існування. Суб'єктом соціальної адаптації є людина, особистість як індивідуальне буття соціальних відносин. Як об'єкт адаптації особистості виступають соціальні умови. Аналіз психологічних досліджень цієї проблеми дає змогу виділити поняття: професійна адаптація у вузі – процес прилучення особистості до професії, який виражається в надбанні знань, умінь, навичок, необхідних для майбутньої професії. Пристосування до структури вищої школи, загальному змісту та окремим компонентам навчального процесу; - дидактична адаптація – пристосування студентів до нової для них системи навчання. Пристосування може проходити відносно швидко, так і відносно повільно. Оперативна адаптація залежить, по-перше, від тісного зв'язку методів навчання між середньою школою та вузом, по-друге, від самостійності та творчого мислення, які вже стали самостійними рисами особистості, втретє, від повної зорієнтованості в професії й стійкого бажання оволодіти програмою вузу; - соціально-психологічна – пристосування до групи, стосункам в ній, вироблення особистого стилю поведінки [5, с. 62].

На соціальному рівні дослідники частіше за все виділяють суспільно-політичну форму адаптації, професійну, соціально-психологічну, психофізіологічну, матеріально-побутову. В основі запропонованої В. Семиченко концепції системного розгляду процесу адаптації покладено ідею про те, що це складне явище, яке має певну структуру. Наведемо найбільш узагальнений перелік цих підсистем [3, с.175]:

1. Підсистема енергетична, яка відображає ресурсні можливості організму, їх спроможність забезпечити функціонування основних систем організму в умовах підвищення енерговитрат. На рівні цієї підсистеми адаптація переважно проходить шляхом пристосування. В цілому мова цде про той фізіологічний механізм, що забезпечує пристосування людини як біологічної істоти до ускладнених умов діяльності. Внаслідок необхідності подолання недосконалих механізмів і не відпрацьованості нових значно збільшуються енергозатрати. Дослідження зрушень, що відбуваються в процесі адаптації на цьому рівні, традиційно забезпечувались сукупністю фізіологічних та психофізіологічних показників. Тобто замірювались швидкість сенсомоторних реакцій, виконавчих дій, динаміка функціонування тих чи інших систем організму, час повернення показників до норми при додаткових навантаженнях тощо. Це вимагає довготривалих досліджень з використанням апаратурних засобів вимірювання, що не завжди є можливим у навчальному процесі. Психологічними еквівалентами, що відображають тенденції адаптування на цьому рівні, можуть бути самооцінка співвідношення самопочуття, активності та настрою; стан нервово-психічного напруження та ін.

2. Підсистема середовища, яка відображає відносини людини та тих зовнішньо-предметних умов, що її оточують. Зміна умов може бути повною або частковою. Наприклад, у студента, який із сільської місцевості приїхав навчатись у велике місто, проживає в гуртожитку або на квартирі, зміни глобальні. Вони стосуються майже всіх аспектів зовнішнього середовища: життя в цілому, навчання, проживання. В той же час у студентів, які проживають у цьому ж місті, є

зміни лише щодо умов навчання. Показниками адаптації, що відбувається на середовищному рівні, можуть бути відповіді на прямі запитання (задоволеність чи незадоволеність відповідними аспектами життя) або опосередковані (впевненість, що відповідний вибір був би знов зроблений).

3. Підсистема діяльнісна відображає здатність людини виконувати дії, що складають зміст відповідної діяльності. По-перше, це передбачає засвоєння нових дій, по-друге - подолання вже напрацьованих навичок, які в нових умовах є недоцільними, по-третє - часові витрати на виконання цих дій. Показниками адаптації до діяльності можуть бути: наявність уникнення труднощів та помилок у виконанні основних видів діяльності, доцільний розподіл навантаження протягом доби, тижня.

4. Підсистема соціальна відображає входження людини в нове соціальне середовище. Соціальний аспект адаптації характеризується, з одного боку, ступенем прийняття людиною норм та правил життя в новій соціальній спільноті, а з іншого – ступенем прийняття цієї людини соціальним оточенням. Показники, що відображають тенденції соціальної адаптації: задоволення людини групою, до складу якої вона входить, співпадання індивідуальних і соціальних цінностей, соціальне сприятлива позиція.

5. Підсистема особистісна відображає той загальний результат адаптації, коли людина відчуває психологічний комфорт від ситуації свого життя, приймає її як конструктивно значущу, що відкриває подальші перспективи розвитку.

Дослідження провідних вчених дають змогу констатувати, що психодіагностика адаптаційних можливостей студентів першого року навчання дуже важлива, тому що дезадаптація може позначитися погіршенням роботи пізнавальної сфери (зосередження уваги, пам'яті, мовлення), змінами в емоційно-почуттєвій сфері (поява тривоги, поганого настрою, невпевненості у собі, страху, неадекватності самосприйняття і самооцінки, неприйняття інших людей тощо) [1; 3].

Показниками особистісного рівня адаптації можуть бути:

- а) зниження особистісного рівня тривожності;
- б) відсутність бажання змінити життєву ситуацію;
- в) домінування позитивних емоцій (оптимістична гіпотеза);
- г) впевненість у собі, у власних силах, у здатності вирішити проблеми свого життя;
- д) стійка адекватна самооцінка.

Таким чином, можна зробити **висновок**, що початок навчання у вищому навчальному закладі – це досить складний і багатогранний процес адаптації в житті кожного студента, до якого входить активне пристосування до нових умов життя, включення в кардинально новий вид діяльності, пристосування до нового соціального середовища. Важливим аспектом соціальної-психологічної адаптації вважається прийняття індивідом нової соціальної ролі.

Список використаних джерел

1. Бойко І. І. Психологічна адаптація підлітка до нових умов навчання // Психологія. Зб. наук. праць. – Вип. 2. – К.: НПУ. – 1999. – С. 92-96.
2. Завалишина Д. Н. Полисистемный подход к исследованию решения мыслительных задач // Психологический журнал. – 1995. – Т. 16. – №6. – С. 32-41.
3. Зданевич Л. В. Як живеться студентів? / Гуманітарні науки. – 2005. – №2. – С. 174-179.
4. Канаев И. И. Жорж Луи Леклер де Бюффон / И. И. Канаев. – М., 1966. – С. 48.

5. Ляхова І., Використання системного аналізу процесу адаптації студентів-першокурсників / Рідна школа. – 2001. – №1. – С. 61-63.
6. Мамаєв Л. М., Дегтярьова Л. М., Добрик Л. О. Адаптація студентів-випускників ліцею в умовах вузу / Нові технології навчання: Навч.-метод. зб-к – Вип. 16. – К., 1996. – С. 82-85.
7. Милославова А.И. Адаптация как социально психологическое явление // Социальная психология и философия. – Л. : Наука, 1973. – Вып. 2. – С. 13-21.
8. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика / К. Рудестам. – М. : Прогресс, 1993. – С. 73.
9. Скрипник В. Особливості перебігу та само сприйняття соціально-психологічної адаптації студентів-першокурсників / Психологія і суспільство. – 2005. – №2. – С. 87-93.
10. Costa P. Persons, places and personality: career assessment using the revised NEO personality inventory / P. Costa, R. McCrae, G. Kay // Journal of Career Assessment. – 1995. – N 3. – P. 118.
11. Cortina J. The Big Five personality factors in the IPI and VVPI: predictors of police performance / J. Cortina, M. Doherty, N. Schmitt // Personnel Psychology. – 1992. – N 45. – P. 119.
12. Stagner R. Aging in industry // In J. Birren K. Handbook of the psychology of aging. – New York : Van Nostrand Reinhold. – 1995. – P. 747-817.
13. Spense J. Workaholicism: definition, measurement, and preliminary results / J. Spense, A. Robbins // Journal of Personality Assessment. – 1992. – N 58. – P. 160-175.

Отримано 15.10.2013 р.

УДК 159.943:17024.4:004-051

Божко Ю.П.[°]

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, факультет психології, аспірант

ПРОФЕСІЙНА УСПІШНІСТЬ ПРОГРАМІСТІВ

В статті проведений аналіз поняття успішності професійної діяльності. Представлені психологічні дослідження проведені в сфері програмування. Автор розглядає фактори, які впливають та сприяють успішності діяльності програмістів.

Ключові слова програмісти, типи особистості, професійна успішність

В статье представлен анализ понятия успешности профессиональной деятельности и факторов которые и влияют и определяют эту успешность. Представлены примеры исследований личностных особенностей программистов.

Ключевые слова программысты, типы личности, профессиональная успешность

This article is about programmers and professional success. The author considers the empirical studies on the personality types and profile of software professional. The individual feature are discusses. At the beginning of the article the author touch upon the problem of professional success. The author discussed the factors of improvements work of software engineering. In conclusion it says that success depends from a lot of factors.

Key words personality types, software engineering, professional success

Актуальність. Професія програміста є престижною та найбільш важливою і витребуваною за останні 40 років. Запит на цю професію стоїть на перших позиціях провідних рейтингів. Важливим є розгляд і дослідження професійної компетентності та індивідуально-психологічних особливостей програміста, які зумовлюють успішність виконання трудових функцій. Від якості результативності продуктивності роботи програмістів залежить ефективність